

הנחיות להתאמות

המסמך פותח במסגרת **לשם**, הפועלת ליישום מיטבי של התכנית 'התפתחות אישית ומעורבות חברתית' בקרב תלמידים עם מוגבלות.

כאשר מדברים על 'התאמות' הכוונה היא לתנאים, שינויים, תוספות, אביזרים או כלים אשר יאפשרו לבני נוער עם מוגבלות להנות מהזדמנות שווה ולתפקד בצורה מיטבית. התאמה לפעיל אחד עשויה לתת מענה גם לפעילים אחרים אשר עם מוגבלות שונה או ללא מוגבלות כלל.

מכלול ההתאמות הדרושות לכל פעיל הן ייחודיות ותלויות בצרכיו. הדרך הטובה ביותר ללמידת התנאים בהם תפקודו של בן/בת הנוער יהיה מיטבי, היא בשיתופו/ה בתהליך, בתיווך מורה או רכז לפי הצורך, ותוך התמקדות ביכולות.

העקרונות הבאים מתאימים להתאמות הן בפעילות קבוצתית, והן בפעילות אישית. כאשר עקרון מוביל הוא הנורמליזציה- אמת המידה לבחינת התנהגות רצויה היא על פי קריטריונים שחלים על כלל הפעילים. הציפיות מהפעילים עם המוגבלות יהיו דומות לאלה מהמתנדבים ללא מוגבלות (מחויבות, עמידה בזמנים ויעדים וכדומה), אך נפעיל שיקול דעת והתאמות בנוגע לאופי התפקיד, היקפים וקצב העבודה. נשאף לביצוע ההתאמות במינימום שינויים ופגיעה ברווחת שאר הפעילים.

עקרונות להתאמות בתקשורת עם הפעיל

- 📍 פישוט לשוני- שימוש בשפה ברורה וחד משמעית, ללא מטאפורות או סלנג. יצירת משפטים קצרים תוך פירוט ההוראות בשלבים לפי הסדר.
- 📍 תיווך- תרגום התקשורת המילולית והלא מילולית.
- 📍 חזרתיות- חזרה על הוראה מספר פעמים ובמילים שונות.
- 📍 המחשה- ריבוי השימוש בהדגמות, צילומים, התנסויות ועוד.
- 📍 וידוא הבנה- שאילת שאלות פתוחות אשר יאפשרו לבחון שהמידע נקלט.
- 📍 שימוש בתקשורת תומכת וחלופית (תת"ח) לפי הצורך כגון: תמונות/ ציורים, כתיבה, שפת הסימנים.
- 📍 קביעת סימן מוסכם אותו י/תסמן הפעיל/ה, למקרים בהם קיים חוסר הבנה או עולה צורך בתיווך נוסף.

עקרונות להתאמת ההגעה לפעילות

- 📍 ליווי ולימוד- הקניית מיומנות לניידות עצמאית במידה האפשרית, תוך התנסות בעליה לאוטובוס, קריאת השילוט ברחוב, חציית כביש ועוד.
- 📍 קביעת נקודת מפגש מרכזית ומוכרת, אליה בני הנוער יכולים להגיע באופן עצמאי.
- 📍 מתן עזרה תוך פיתוח יכולת הגעה עצמאית: שליחת תמונה ויזואלית של מקום המפגש, המתנת נציג בתחנת האוטובוס, עריכת סיור מקדים במוקד הפעילות.

עקרונות להתאמת הסביבה בה מתקיימת הפעילות

- בחירת חלל רגוע המכיל כמה שפחות גירויים עזים כגון: צבעים עזים, ריחות חזקים ורעש.
- הפחתת הסחות דעת כגון: קבוצות נוספות במרחב, כביש בשדה הראייה, תנועה של אנשים, רעשי רקע כתוצאה מפעילות מקבילה או כתוצאה ממכשיר בחדר (מנורה מהבהבת ומזמזמת, ארון חשמל מרעיש וכו').
- קיום הפעילות בחדרים או מרחבים מרווחים ומאווררים עד כמה שניתן, מוארים מספיק אך לא מסנוורים.
- הנגשה פיזית של חלל הפעילות, המאפשרת רצף של נגישות החל מהגעה ועד לעזיבת המקום, וכוללת התייחסות לדרכי הגישה, לשילוט, למכשולים, לתאורה, לריהוט ועוד.
- לפירוט ומרכיבים נוספים של נגישות פיזית באתר [נגישות ישראל](#).

עקרונות להתאמת מהלך הפעילות

- התאמת מסגרת הפעילות ליכולות: שעות עבודה מותאמות לערנות ולתרופות, קביעת התדירות על פי רמת הפנאי וכדומה.
- הטרמה - הכנה ויידוע לקראת המצופה, ובמיוחד לקראת שינויים (פירוט בהמשך).
- תיאום ציפיות והסברת הכללים והגבולות: כללי התנהגות מקובלים במקום, הנחיות בטיחות וכדומה.
- עקביות וציביות במסגרת הפעילות: מיקום, מבנה הפעילות והזמנים. שמירה על אחידות בדרישות ורצף של פעילות.
- הדרגתיות - פעילות במעגלים מתרחבים, תוך הרחבת המעורבות והעמקת משמעות התפקיד בפעילות.
- ליווי - עזרת סייעת, ליווי של מורה/ רכז, פעילות משותפת עם בן/בת נוער ללא מוגבלות וכדומה. רצוי להמעיט בליווי ככל הניתן, על מנת לאפשר פיתוח עצמאיות והעצמה.
- חלוקת הפעילות ליחידות זמן של 45-60 דקות לכל היותר, ומתן הפסקות בניהן.

מצבים המצריכים תשומת לב יתרה

- מצבים העשויים לערער את האיזון האישי ו/או הקבוצתי ולגרור תגובות קיצוניות, התנהגות תוקפנית או לחילופין קיפאון והסתגרות. כדאי להיערך מראש, עד כמה שניתן, לקראת מצבים אלה, בדגש על הטרמה - עדכון ויידוע הפעילים.
- שינוי מסגרת הפעילות: המיקום, הזמן
 - שינוי במגוון האנושי: הרכב הקבוצה, המדריך, מרצה לא מוכר, המוטבים
 - מעברים: בין שלבים שונים בפעילות, מקומות שונים (כולל פנים וחץ מבנה)
 - התנהגות מוחצנת של המפעיל/ המוטבים במוקד הפעילות: הרמת קול, תגובה שלילית כלפי בקשה או רצון של הפעיל, אי שביעות רצון מתפקוד הפעיל.

עוד בנושא:

[מאפייני לקויות והנגשות נפוצות](#)

[לומדה בנושא שירות נגיש](#) באתר נציבות שוויון זכויות אנשים עם מוגבלות

מקורות:

1. המדריך לשילוב ילדים ונוער עם מוגבלות בתנועות הנוער, תשע"ו 2015, [התכנית להשתלבות ילדים ונוער עם מוגבלות בתנועות הנוער](#) בשותפות מועצת תנועות הנוער, ג'וינט אשלים, משרד החינוך, משרד הרווחה, המוסד לביטוח לאומי וקרן שלם.
2. חוברת סיפורים מהשטח, תעסוקת אנשים עם מוגבלות, משרד התמ"ת, מרץ 2013.
3. עלון הכלה למעשה, איגרת מס' 3, עיצוב אוניברסאלי ללמידה.
4. מסמך קווים מנחים לתהליך מיון מונגש, תכנית שיבולים להשתלבות צעירים עם מוגבלות במכינות הקדם צבאיות, בשותפות מועצת המכינות הקדם צבאיות, ג'וינט אשלים, משרד החינוך, משרד הרווחה, משרד הבריאות, משרד הביטחון, המוסד לביטוח לאומי, קרן רודרמן ופדרציית ניו יורק.